
Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2015 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

II kwartał 2015 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian kryteriów; kontynuacja tendencji obniżania marż.

Popyt na kredyt: w przypadku kredytów krótkoterminowych brak istotnych zmian; w przypadku kredytów długoterminowych – wzrost popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2015 r.: złagodzenie polityki kredytowej – w większym stopniu dla MSP; istotny wzrost popytu (z wyjątkiem kredytów krótkoterminowych dla dużych przedsiębiorstw).

Główną przyczyną złagodzenia warunków przyznawania kredytów był wzrost presji konkurencyjnej, przede wszystkim ze strony innych banków. Popyt na kredyty długoterminowe szósty kwartał z rzędu był wspierany przez zwiększone zapotrzebowanie na finansowanie inwestycji oraz zapasów i kapitału obrotowego. W I kwartale 2015 r. na wzrost popytu wpłynęło dodatkowo finansowanie fuzji i przejęć.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: istotne zaostrzenie polityki kredytowej – zwiększenie wymagań w zakresie wymaganego wkładu własnego.

Popyt na kredyt: istotny spadek popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2015 r.: złagodzenie polityki kredytowej; istotny wzrost popytu.

Istotne zaostrzenie kryteriów i niektórych warunków przyznawania kredytów mieszkaniowych wynikało głównie z wejścia w życie dopuszczalnego maksymalnego poziomu LTV określonego w Rekomendacji S oraz z obniżenia planów sprzedażowych w niektórych bankach. Zdaniem ankietowanych banków zmiana polityki kredytowej, łącznie z prognozami odnośnie do sytuacji na rynku mieszkaniowym, wpłynęła na mniejszy popyt na kredyty.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: złagodzenie kryteriów kredytowych przez pojedyncze banki; drugi kwartał z rzędu jednoczesne obniżenie marży kredytowej przy istotnym podwyższeniu pozaodsetkowych kosztów kredytu.

Popyt na kredyt: wzrost popytu.

Oczekiwania na II kwartał 2015 r.: złagodzenie polityki kredytowej i istotny wzrost popytu.

Do głównych czynników wpływających na złagodzenie kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych banki zaliczyły wzrost presji konkurencyjnej oraz czynniki nieuwzględnione w ankiecie. Obniżenie stopy kredytu lombardowego, której czterokrotność wyznacza maksymalną wysokość odsetek od kredytu wpłynęło na spadek marż i skłoniło banki do zwiększenia pozaodsetkowych kosztów kredytu.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie marca i kwietnia 2015 r. wśród 26 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 86%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt odnoszą się do procentu netto.

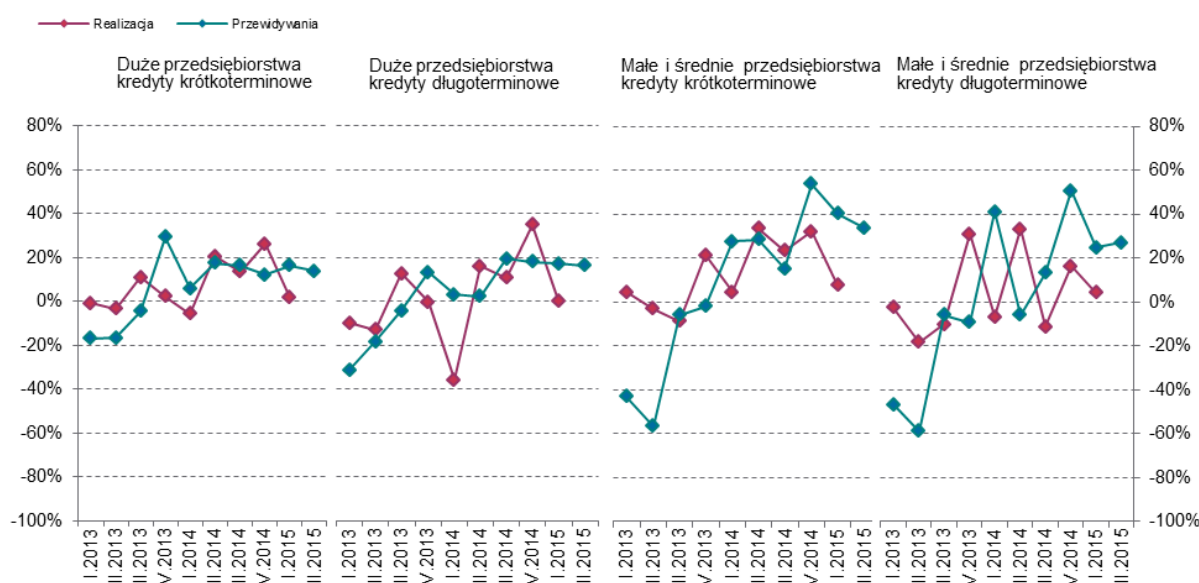
Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w I kwartale 2015 r., jak również przewidywania banków na II kwartał 2015 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W I kwartale 2015 r. większość ogółu banków nie zmieniła kryteriów udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (zob. wykres 1). Pojedyncze banki zadeklarowały złagodzenie polityki kredytowej w segmencie kredytów krótkoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw (procent netto około 8%).

W poprzedniej edycji ankiety banki przewidywały większe złagodzenie kryteriów, zarówno dla małych i średnich przedsiębiorstw, jak i dużych przedsiębiorstw.

Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

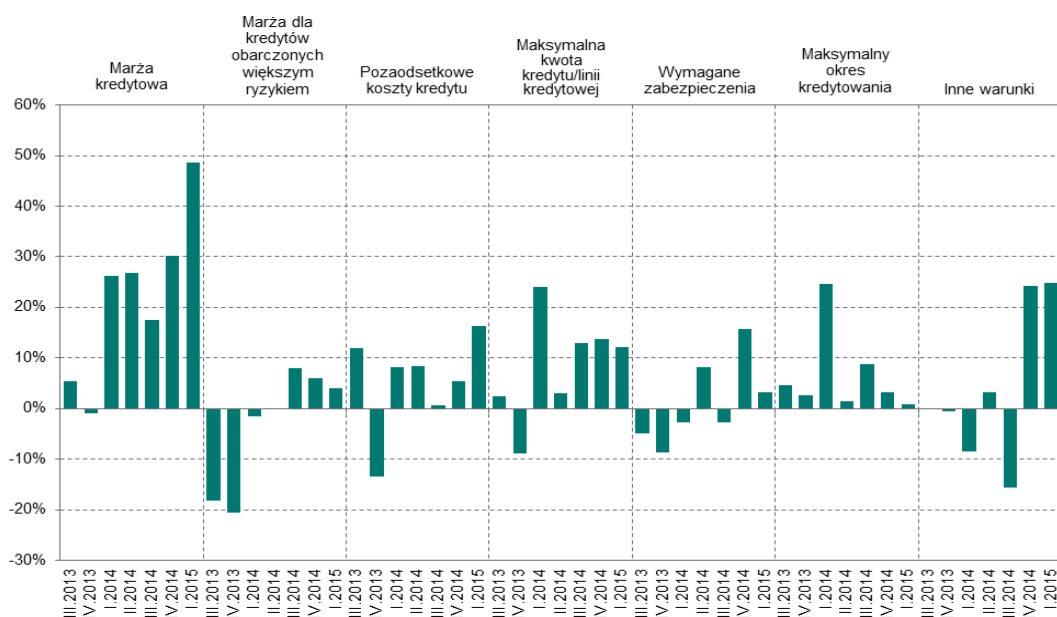

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

Ankietowane banki złagodziły warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (zob. wykres 2). Banki określiły skalę złagodzenia jako nieznaczną¹. Kolejny kwartał z rzędu największy odsetek banków zadeklarował obniżenie marż kredytowych (procent netto około 49%). Jednocześnie, część banków obniżyła pozaodsetkowe koszty kredytu (procent netto około 16%) oraz zwiększyła maksymalną kwotę kredytu dostępną dla przedsiębiorstw (procent netto około 12%).

¹ Banki dysponują możliwością gradacji zmian kryteriów (warunków) udzielania kredytów. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: kryteria (warunki) zostały znacznie zaostrzone, kryteria (warunki) zostały nieznacznie zaostrzone, kryteria (warunki) nie zostały zmienione, kryteria (warunki) zostały nieznacznie złagodzone, kryteria (warunki) zostały znacznie złagodzone.

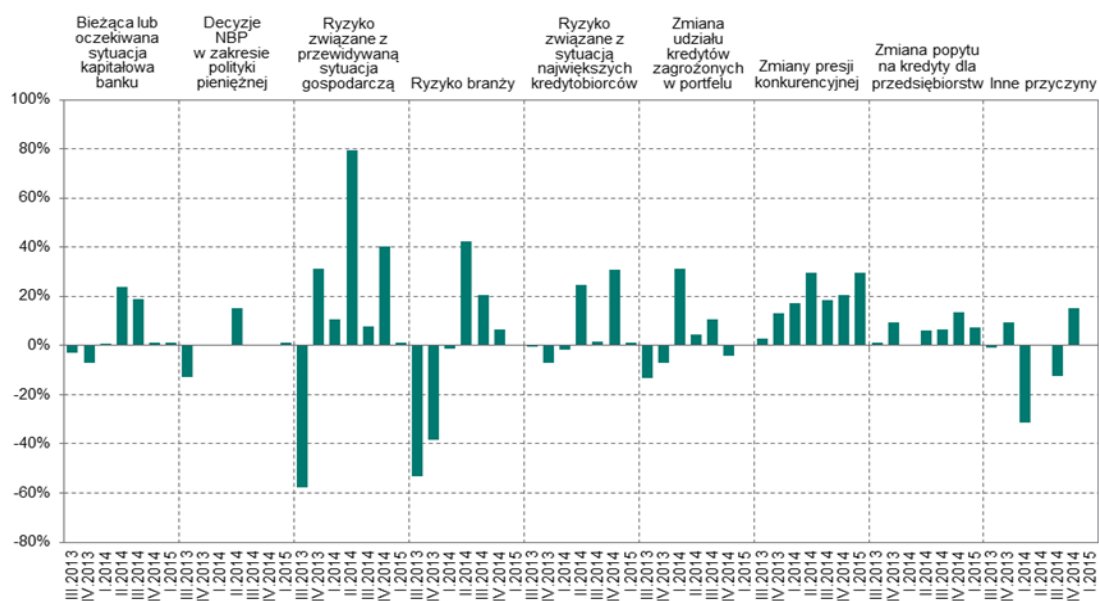
Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Banki, które złagodziły politykę kredytową wskazywały na wzrost presji konkurencyjnej², głównie ze strony innych banków (procent netto około 77%). W porównaniu z poprzednią edycją ankiety, w opinii banków istotnie zmniejszył się pozytywny wpływ zmian ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą oraz sytuacji największych kredytobiorców na ich politykę kredytową.

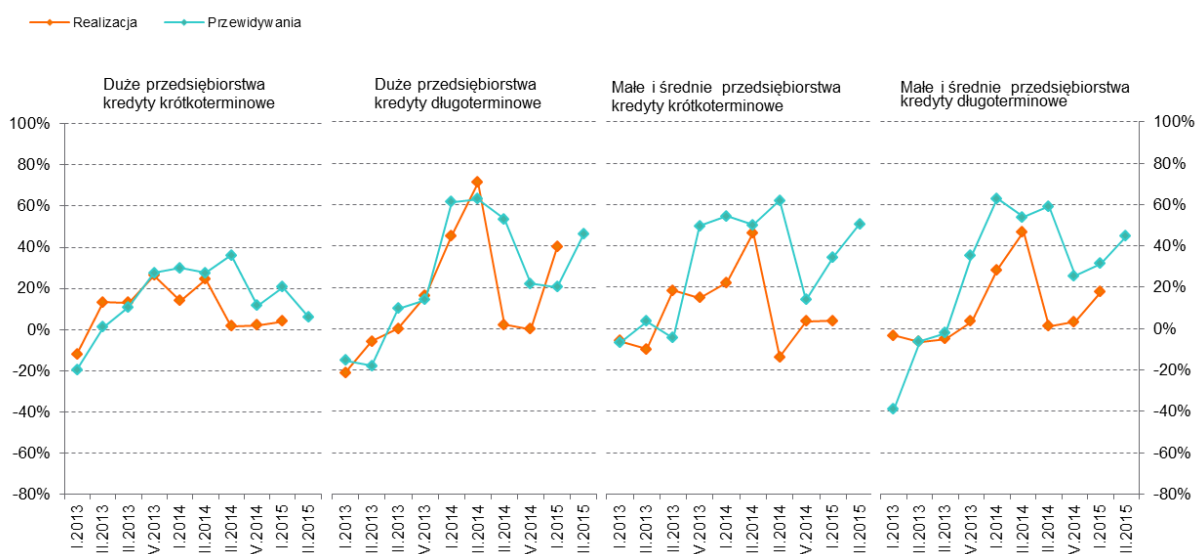
² Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych, rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

W I kwartale 2015 r. większość *ogółu* banków nie odczuła zmian popytu na kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw (zob. wykres 4). W przypadku kredytów długoterminowych wzrósł popyt zgłaszany przez duże przedsiębiorstwa (procent netto około 40%) i w mniejszym stopniu przez małe i średnie przedsiębiorstwa (procent netto około 18%).

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

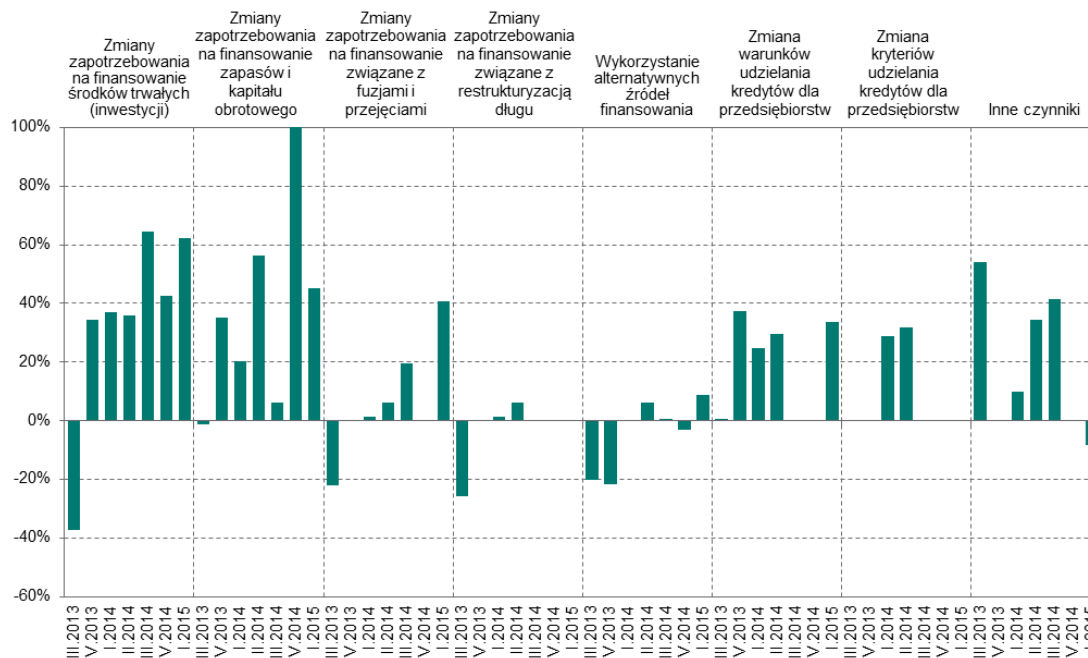

Banki, które odczuły wzrost popytu na kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw, uzasadniały go zwiększonym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji oraz finansowanie zapasów i kapitału obrotowego (procent netto odpowiednio około 62% i 45%, zob. wykres 5). Czynniki te od sześciu kwartałów wymieniane są przez banki jako wspierające popyt na kredyty dla przedsiębiorstw. Kolejnym czynnikiem, który przyczynił się do wzrostu popytu na kredyty długoterminowe były zmiany zapotrzebowania na finansowanie związane z fuzjami i przejęciami (procent netto około 41%).

W II kwartale 2015 r. banki zamierzają kontynuować łagodzenie polityki kredytowej w segmencie przedsiębiorstw (zob. wykres 1). W opinii banków łagodzenie w większym stopniu będzie dotyczyć małych i średnich przedsiębiorstw – w przypadku kredytów krótkoterminowych procent netto wyniósł około 34%, a w przypadku kredytów długoterminowych 27%. W mniejszym stopniu banki deklarują łagodzenie w segmencie kredytów dla dużych przedsiębiorstw (dla kredytów krótkoterminowych procent netto wyniósł 14%, a długoterminowych 16%).

W II kwartale 2015 r. ankietowane banki oczekują istotnego wzrostu popytu zgłaszanego ze strony przedsiębiorstw dla większości kategorii kredytów (zob. wykres 4). W segmencie kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw odpowiedzi takiej udzieliło około 51% banków dla kredytów krótkoterminowych oraz około 45% dla kredytów długoterminowych. W segmencie kredytów dla dużych przedsiębiorstw sytuacja jest zróżnicowana, wzrost popytu ma dotyczyć głównie kredytów długoterminowych (procent netto około 46%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

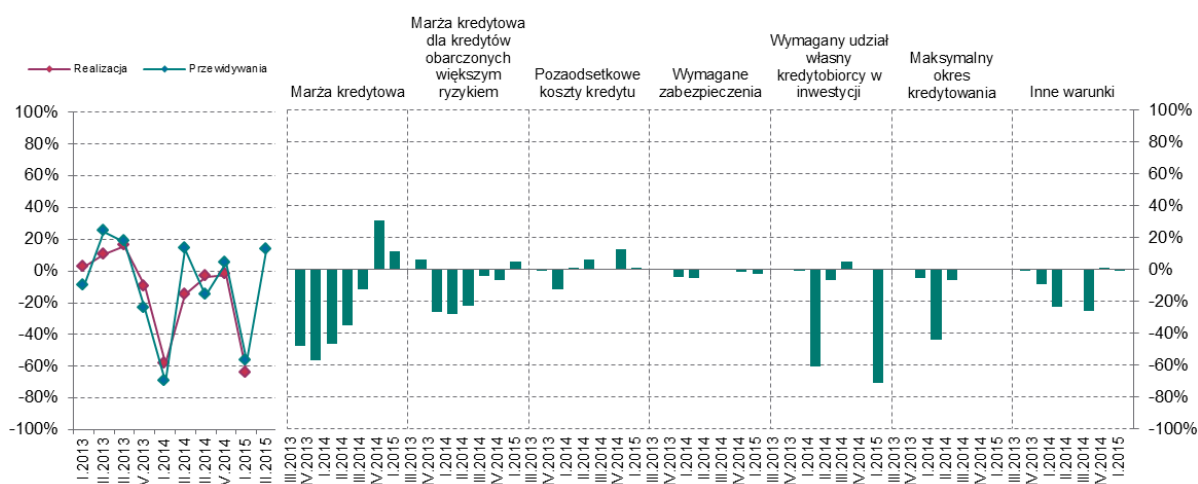

Kredyty dla gospodarstw domowych

Kredyty mieszkaniowe

W I kwartale 2015 r. banki istotnie zaostrzyły kryteria przyznawania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -65%, zob. wykres 6). Było to zgodne z zapowiedziami banków z poprzedniej edycji ankiety.

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

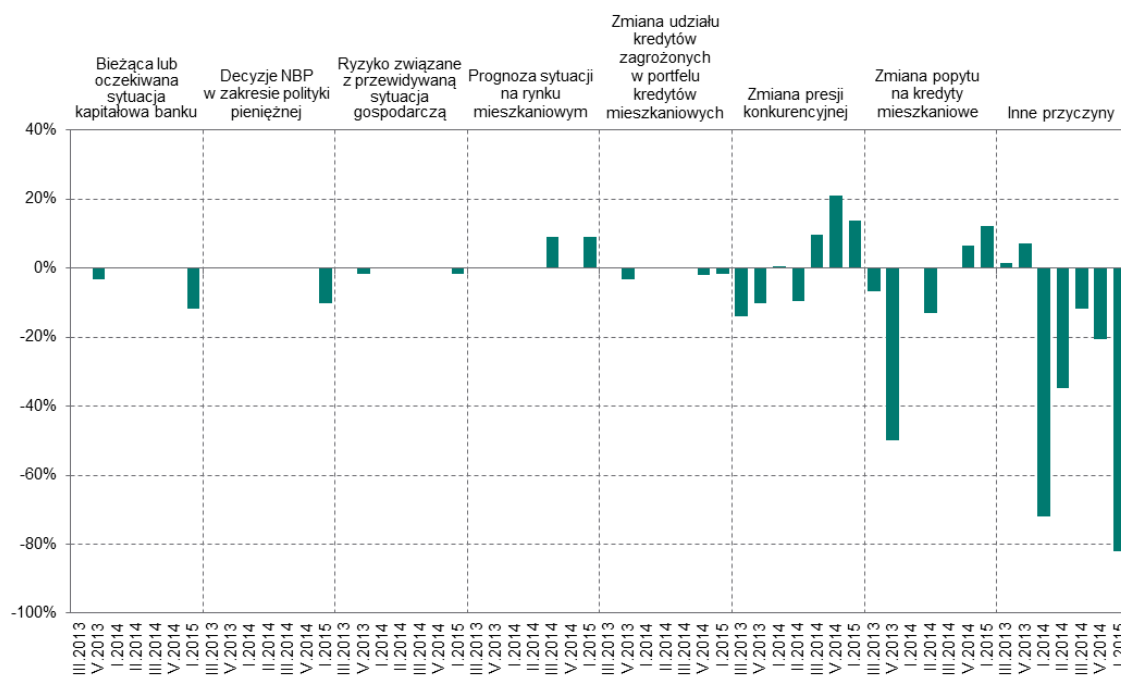
Zaostrzenie warunków kredytowych dotyczyło podwyższenia wymaganego przez banki wkładu własnego kredytobiorcy (procent netto około 71%). Równocześnie, drugi kwartał z rzędu banki w niewielkim stopniu obniżyły marże kredytowe (procent netto około 12%).

Do głównych przyczyn zaostrzenia polityki kredytowej banki zaliczyły czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około 82%) (zob. wykres 7). Należy do nich zaliczyć: dostosowanie się do wymogów wynikających z Rekomendacji S³ oraz obniżenie planów sprzedażowych. Do zaostrzenia polityki kredytowej przyczyniła się również przewidywana sytuacja kapitałowa niektórych banków (procent netto około 12%) oraz niski poziom stóp procentowych. Do łagodzenia polityki kredytowej skłaniał wzrost presji konkurencyjnej⁴, głównie ze strony innych banków (procent netto około 23%).

³ Od 2015 r. minimalny wymagany przez banki wkład własny przy kredytach hipotecznych wzrósł do 10%.

⁴ Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków uniwersalnych, innych banków hipotecznych, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

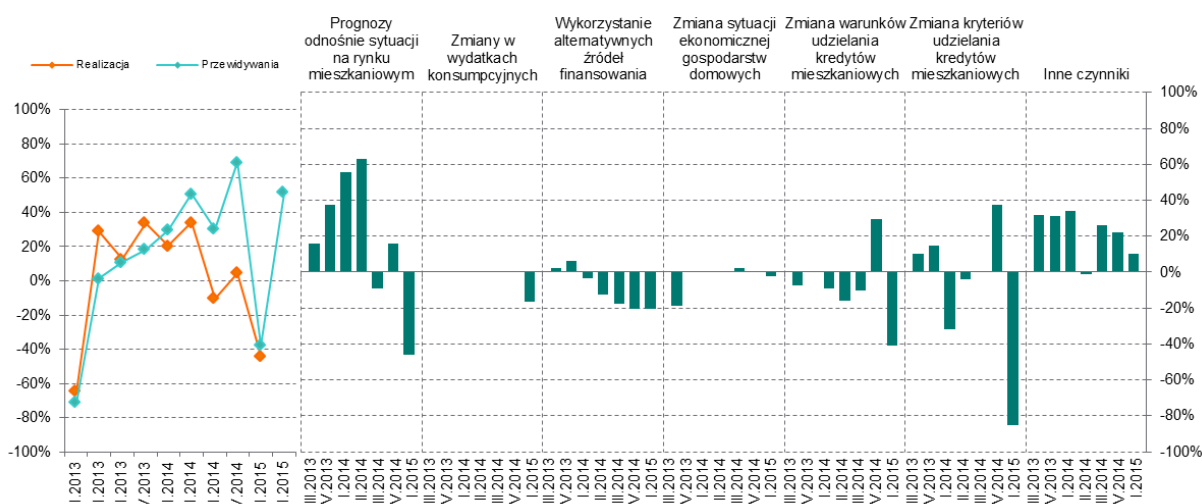

W I kwartale 2015 r. banki zaobserwowały istotny spadek popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około -44%, zob. wykres 8). Było to zgodne z oczekiwaniami banków w poprzedniej edycji ankiety.

Banki, które odczuły spadek popytu na kredyty mieszkaniowe, do głównych przyczyn spadku zaliczyły zmianę kryteriów i warunków udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto odpowiednio około 85% i 41%) oraz prognozy odnośnie do sytuacji na rynku mieszkaniowym (procent netto około 46%). Kolejną przyczyną spadku popytu było wykorzystanie przez klientów alternatywnych źródeł finansowania oraz wzrost wydatków konsumpcyjnych.

W ujęciu netto banki zapowiadają niewielkie złagodzenie kryteriów polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych w II kwartale 2015 r. (procent netto około 13%, zob. wykres 6) oraz oczekują istotnego wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe (procent netto około 52%, zob. wykres 8).

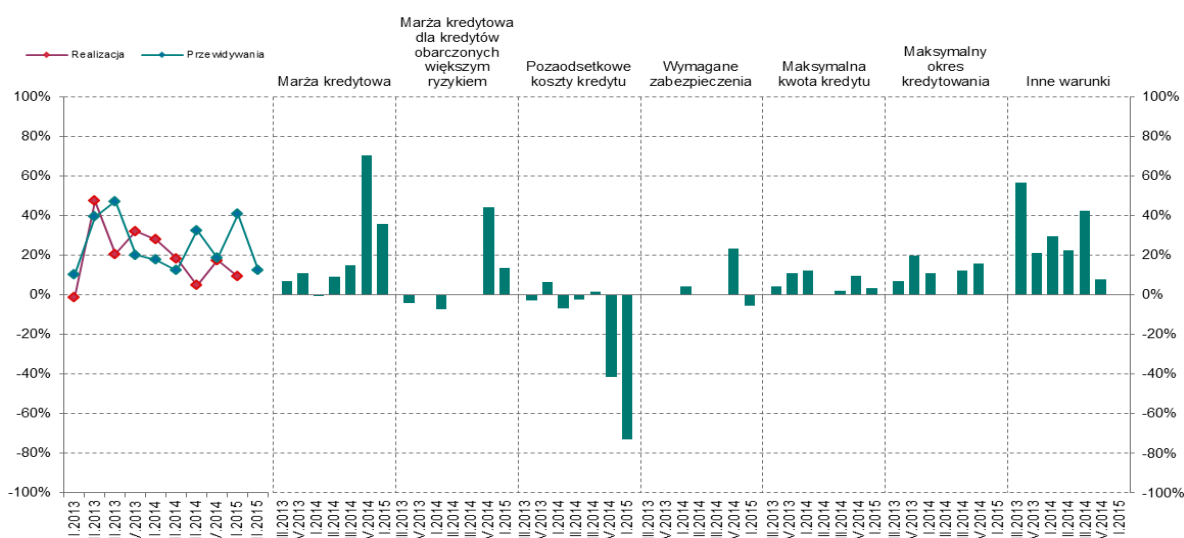
Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

Kredyty konsumpcyjne

W I kwartale 2015 r. pojedyncze banki złagodziły kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto około 9%, zob. wykres 9). Złagodzenie kryteriów miało znacznie mniejszą skalę niż banki przewidywały w poprzedniej edycji ankiety.

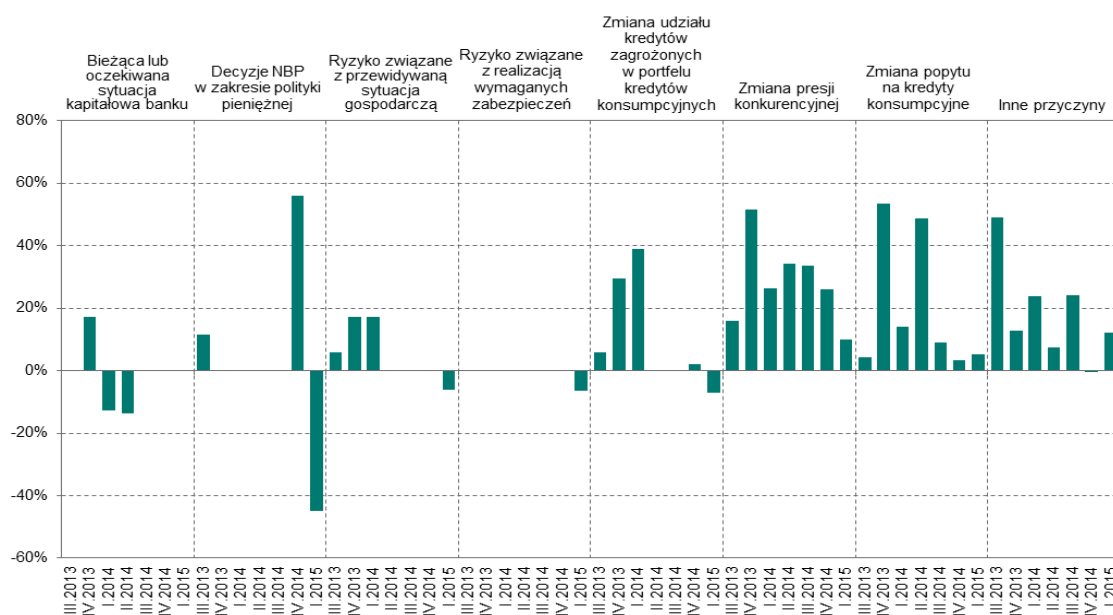
Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

Złagodzenie warunków kredytowych dotyczyło głównie marż kredytowych oraz marż kredytowych dla kredytów obarczonych większym ryzykiem (procent netto odpowiednio 36% i 14%). Z drugiej strony, banki istotnie zaostrzyły warunki kredytowe w zakresie pozaodsetkowych kosztów kredytu (procent netto około 73%), w tym 15% ogółu banków określiła skalę tego zjawiska jako znaczną⁵. Wzrost pozaodsetkowych kosztów kredytów można wiązać z obniżeniem stóp procentowych NBP wpływającym bezpośrednio na spadek marż⁶ i dążeniem banków do utrzymania dotychczasowej zyskowności na tym kredycie. Banki, które zaostrzyły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych do głównych przyczyn zaliczyły bowiem decyzje RPP w zakresie polityki pieniężnej (zob. wykres 10). W ujęciu netto odpowiedzi takiej udzieliło około 45% banków, przy czym około 11% ogółu banków określiła ten wpływ jako znaczny.

Zdaniem ankietowanych banków głównym czynnikiem wpływającym na złagodzenie polityki kredytowej był wzrost presji konkurencyjnej⁷, głównie ze strony innych banków (procent netto około 15%) oraz czynniki nieuwzględnione w ankiecie (zastosowanie nowych narzędzi do wyznaczania parametrów oferty kredytowej).

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

⁵ Banki dysponują możliwością gradacji zmian kryteriów (warunków) udzielania kredytów. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: kryteria (warunki) zostały znacznie zaostrzone, kryteria (warunki) zostały nieznacznie zaostrzone, kryteria (warunki) nie zostały zmienione, kryteria (warunki) zostały nieznacznie złagodzone, kryteria (warunki) zostały znacznie złagodzone.

⁶ Obniżanie stóp procentowych przez RPP jest szczególnie ważne w przypadku kredytów konsumpcyjnych, których oprocentowanie jest wyraźnie wyższe niż kredytów mieszkaniowych i dla przedsiębiorstw. Zgodnie z art. 359 Kodeksu Cywilnego, maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. W przypadku obniżki stóp procentowych NBP maksymalna wysokość odsetek spada więc czterokrotnie bardziej niż stopy rynkowe.

⁷ Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Ankietowane banki odczuły wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne w I kwartale 2015 r. (zob. wykres 11). W ujęciu netto odpowiedzi takiej udzieliło około 22% banków. W poprzedniej edycji ankiety banki oczekiwały wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne o znacznie większej skali.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Głównym czynnikiem wpływającym na wzrost popytu była w ocenie banków zmiana warunków i kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (procent netto odpowiednio około 36% i 25%). W porównaniu z poprzednim kwartałem wzrósł odsetek banków, które wyższy popyt tłumaczyły innymi czynnikami nieuwzględnionymi w ankiecie (procent netto około 52%), z czego około 27% ogółu banków określiło ten wpływ jako znaczny. Ankietowane banki zaliczyły do nich m.in. obniżkę stóp procentowych przez RPP. Wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne wynikał również ze zwiększonego zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku (procent netto około 25%).

Ankietowane banki przewidują kontynuację łagodzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych w II kwartale 2015 r. (procent netto około 12%, zob. wykres 9).

Oczekiwanie wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne w II kwartale 2015 r. sformułowało około 60% banków (zob. wykres 11), w tej kategorii kredytów przewidywania banków odnośnie do wzrostu popytu zwykle różnią się jednak istotnie od obserwowanych zmian popytu.

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 26 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

